

جراحی

آغاز جراحی

نگارش

دکتر نعمت الله کیهانی

دانشیار کرسی کالبد شناسی در دانشکده پزشکی

پاستور را همه میشناسند. قریب صد سال است که هاله‌ای از شهرت گرداگرد نام بزرگش را فرا گرفته است و مورد سپاسگزاری و ستایش همگان میباشد. پاستور نسبت به بزرگان قرن خود مقام عالیتری احراز نموده و روح بزرگ و شاهکار عظیم و بی‌پایانش روز بروز در عالم انسانیت برجسته تر و نمایانتر میگردد.

حقایقی را که کارهای پاستور مکشوف ساخت راه ترقی و پیشرفت پزشکی را هموار نمود و تاثیرات عجیبی در زندگی بشر بخشید بدینمعنی که ناگهان در عالم تاریخ پزشکی زمان خود دنیای روشن جدیدی بوجود آورد و شرایط زندگی را بکل تغییر داد. عالم حیوانات ذره بینی و نامرئی را بانسان نمایاند. حیوانات ریزی که از هر سو ما را احاطه نموده در هوا و در آب و در خاک زندگی و نشو و نما مینمایند بما شناساند.

هیچیک از پیروزی و اکتشافات تا این اندازه در زندگی بشر تأثیر عمیق و نیکو نداشته است انقلابی که پاستور در علم پزشکی و جراحی بر پا نمود در تاریخ بشر ثبت شده و همیشه زنده و جاویدان خواهد ماند.

قبل از پاستور سبب و علت بسیاری از بیماریها منجمله بیماریهای گندزا و بیماریهای همه گیر از قبیل وبا و طاعون و غیره که در قرون وسطی باعث اتلاف میلیونها نفر میگردد مجهول بود. بیش از پنجاه سال نیست که عملهای جراحی که امروزه با موفقیت انجام میشود دیوانگی محض و بلکه جنایت بنظر میرسید و علل عدم توفیق در جراحی و اتلاف عمل شدگان نامعلوم بود. همینکه پاستور ماهیت بیماریهای گندزا را کشف کرد عالم پزشکی توانست در برابر بیماریها مجهز شده بحیات بشر بهبود بخشد.

مبارزه‌ایکه اکنون برضد بیماریهای همه گیر و نابود کننده بشر در جریانست مانند وبا و تب محرقه و غیره که هنوز در بعضی کشورهای خاور زمین وجود داشته و بکلی ریشه کن نشده است مستلزم تشکیلات وسیع و موثر بهداشتی است. مبارزه بر ضد بیماریهای گندزا و سرایت آنها و نابود ساختن میکروب بوسیله حرارت و وسایل دیگر روز بروز بر شدت و قوت خود میفزاید.

توفیق و بلکه اعجازیکه در بیشتر عملهای جراحی امروزه حاصل میشود بر اثر پیدایش وسائل جدیدی است که برضد میکروبهای عفونی در زخمها بکار میرود. پاستور علاوه بر کشف میکروب بواسطه هوش سرشار خود توانست میکروبها را از یکدیگر جدا نموده و در محیطهای مساعد و مخصوصی نشو و نما دهد و موفق بایجاد بهترین راه برای از بین بردن میکروبها و ضعیف نمودن آنها بوسیله حرارت و غیره گردید و طریقه مایه کوبی را معمول داشت و از اینرو علاوه بر آنکه بدن سالم را برضد هجوم میکروب مجهز نمود علاج بسیاری از بیماریها را پیدا کرد. ابتدا برضد بیماریهای خطیر و کشنده حیوانات از قبیل سیاه زخم و غیره قیام نمود و بلا فاصله با کمال جرأت بعلاج بیماریهای انسانی پرداخت. بعد از پاستور شاگردان او و علاقمندان ببهداشت طرق پیشگیری و علاج را تحت مطالعه قرار داده و رو ب تکامل رفتند.

تمام سرم درمانیها و مایه درمانیهای متداول امروزی بر پایه های کشفیات پاستور استوار است و طبق همین اصول آزمایشگاهها بکار مشغول است و باین ترتیب توانسته اند سختترین و وحشتناکترین بیماریها را علاج پذیر و معدوم سازند مسانند بیماری هاری و کزاز و طاعون و تب مطبقه و درمان خناق بوسیله سرم رو (۱) که مایه افتخار این دانشمند است.

پاستور اساس دیرین پزشکی را واژگون ساخت و علت همه گیری و واگیری بیماریهای گندزا را که برهنه پزشکان مجهول و تاریک بود آشکار نمود ولی علم پزشکی تنها مختصر به بیماریهای گندزانیست بلکه مسائل تاریک و لاینحل دیگر مثل بیماریهای مربوط بزیت شناسی وجود دارد که ماهیتش هنوز مکشوف نیست بنابر این قسمتی از پزشکی تحت تاثیر اکتشافات پاستور واقع نگردیده است.

کارهای پاستور در فن جراحی برخلاف پزشکی سخت موثر افتاد بطوریکه در

ظرف چند سال اساس جراحی بکلی برهم خورد و از مرحله خطرناک و کشنده بصورت نیک و اعجاز آمیز فعلی در آمد.

بسال ۱۸۷۰ اغلب عملهای جراحی با اینکه بی استعمال داروی بیهوشی بدست جراحان ماهر بهترین وجه و با کمال سرعت انجام میگرفت اغلب بمرک بیمار منتهی میگردد و تنها علت آن یعنی عفونت و میکروب بر همه مجهول بود و نمیدانستند که میدان عمل بوسیله دست جراح و افزار جراحی در اتاق عمل که مملو از میکروبهای گوناگون بود مبتلی بعفونت میشد. پس از اکتشافات پاستور در اندک زمانی وسایل پیش گیری بدست آمد و خطر اصلی عملهای جراحی بکلی از بین رفت و زخمهای بی میکروب در ظرف چند روز التیام پذیرفت. سپتیمی و باد سرخ و کزاز و عفونتهای چرکین که از عواقب حتمی اعمال جراحی بود ناپدید گردید.

در ۱۸۷۵ روش گندز دائی لیستر (۱) که عبارت از نابود ساختن میکروب بوسیله داروهای شیمیائی است نخستین گامی بود که بسوی حقیقت جراحی برداشته شد این روش عبارتست از نظافت کامل و شستن محل عمل و استعمال داروهای گندزا مثل اسید فینیک و غیره و همچنین شستن و برس زدن دستها و فرو بردن آنها در محلول اسید فینیک و بالاخره آنچه را که بزخم عمل نزدیک میشد از قبیل پنبه و گاز و اسباب جراحی با اسید فینیک آغشته نموده و حتی هوای اطاق عمل را با بخار اسید فینیک مخلوط میکردند. در زخمهای عمل مقدار زیادی محلول اسید فینیک میریختند و بعد از عمل زخم بندی ضد عفونی مخصوصی انجام میگرفت و تقریباً تمام عمل شدگان با نتیجه خوبی مداوا میشدند.

در این هنگام موقعیت عملهای جراحی روز بروز فزونی یافت جراحی استخوانها و مفاصل که تا آنروز تقریباً غیر ممکن بود و مخصوصاً جراحی شکم که بدست جراحان مشهور ندرتاً با موفقیت همراه بود در دسترس همگان قرار گرفت و در حدود ۱۸۸۵ روش لیستر مورد قبول همه جراحان واقع گردید.

آخرین لحظات انقلاب کارهای پاستور در جراحی ظهور روش گندزدائی تریه (۲) بوسیله حرارت است که در حدود سالهای ۱۸۹۰ تا ۱۹۰۰ جانشین روش گندزدائی لیستر گردید و روش جراحی بکلی عوض شد و بصورت نوین در آمد.

در حقیقت مواد شیمیائی از قبیل اسد فینیک و سوبلیمه و یا محلولهای گندزدای

دیگر نمیتوانست زخمهای عمل را مطلقاً از وجود میکروب پاک کند و در عین حال سلولهای زنده سطح زخم را آسیب میرسانید بدیهی است چنین زخمی نسبت بزخم سالم که هیچ داروئی از نیروی مقاومت سلولهایش نکاشته است دیر التیام میپذیرد. طریقه گندزدائی بوسیله حرارت یگانه راه موفقیت جراحی گردید.

امروزه چسبیده بهر اطاق عمل يك اتاق گندزدائی وجود دارد که مستلزم سازمان صحیح بوده و اهمیتش بیش از اطاق عمل است و در اینجا افزارهایی برای جوشانیدن و گندزدائی آب و اتوکلاو و برای سترون ساختن اسباب زخم بندی و بالاخره اتو و خشک برای اسبابهای عمل وجود دارد. از طرف دیگر جراح برای هر عمل سراپای خود را در پیراهن و پارچه های سفید گندزدوده و سترون میپوشاند و چون گندزدائی دستهای جراح بوسیله حرارت غیر ممکن است دستکشهای کائوچو کی گندزدوده بدست میکند. بدین طریق چیزی بی آنکه قبلاً گندزدائی شده باشد نمیتواند بازخم عمل تماس حاصل کند و آنرا بیالاید.

فقط يك چیز است که گندزدائی کامل آن امکان پذیر نیست و آن پوست بیمار است. با اینکه پوست ناحیه عمل از چند روز قبل نظافت شده و در موقع عمل بوسیله تتورید آنرا از گند میزدایند مانند گندزدائی با حرارت نیست.

میکروبهای موجود در دستگاه گوارش بیمار و نیز میکروبهای عامل اصلی بیماری قابل احتراز نیست و بالاخره هوای اطاق عمل بر اثر گرد و خاک پراکنده در آن ممکن است سبب پاره ای مخاطرات غیر منتظر گردد ولی خوشبختانه اینگونه مخاطرات بندرت اتفاق میافتد.

چون حقیقت جراحی بدست آمد و عواقب عفونی بیماری جلوگیری و علاج شد شہامت و جرأت مخصوصی در جراحان هویدا گردید و عملهای جراحی تا حدیکه از لحاظ کالبد شناسی امکان پذیر بود انجام گرفت.

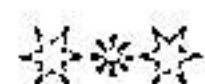
بعد از اکتشافات پاستور و ظهور روش نوین جراحی روز و سالی نیست که فتوحات جدیدیکه سابق براین در قلمرو پزشکی بود نصیب جراحی نگردد.

بمحض اینکه جراحان توانستند شکم را بی خطر باز نموده و آزادانه در آن کار کنند هر روز بعمل قسمتی از احشاء که معالجه اش منحصر به پزشکی بود دست یافتند از جمله معالجه بسیاری از بیماریهای زهدان و ضمائم آن و مجاری زرد آب و معده و لوله گوارش کم کم در حیطه جراحی در آمد و مخصوصاً در بیماریهای زنانه و مجاری زرد آب

اعمال جراحی بعد کمال رسید. جراحی گرده و میزه راه وقفه سینه نیز با کمال ظرافت ودقت انجام گرفت.

در اینموقع علم پزشکی نیز بیکدسته کارهای عالی دست یافت و سعی نمود آنچه را که خواه نخواه از دست داده و بجراحی واگذار نموده است پس گیرد و خود از عهده آن بر آید.

معالجه عفونتها هرروز بترقی جدیدی نائل آمد ولی سرم درمانی و مایه درمانی گوانیکه در بسیاری از بیماریهای گندزا نتایج نیکو بخشید در عفونتهای جراحی هنوز در مرحله مقدماتی است. حال که سبب بیماریها و علاج قطعی بعضی از آنها کشف شده است پیروزی قطعی دانش پزشکی رامیتوان امیدوار بود. و شاید روزی فرارسد که عواقب بسیاری از بیماریهای گندزا که بعمل جراحی منجر میشود بطریق پزشکی جلوگیری و علاج شده و قلمرو جراحی را محدود نماید.

پیدایش اشعه مجهول و رادیوم و درمان بوسیله آن انقلاب و تغییرات بزرگی در علوم فیزیک و شیمی و پزشکی تولید نمود و در عین حال بسیاری از بیماریها را که بدست جراح شفا میافت علاج کرد.

معذلك خوش بینی بیش از اندازه نسبت برادیوم دور از احتیاط است زیرا هنوز خاصیت اعجاز آمیزی در علاج چنگار نشان نداده است البته تأثیر آن حتمی است ولی گاهی رضایتبخش و زمانی یأس آور است.

بهر صورت امید است با همت بلند و هوش سرشار پزشکان دانشمند روزی بتوان بوسیله رادیوم و یا هر جسم شیمیائی دیگر بشر را از چنگال مهیب بیماری سرطان رهائی بخشید. روزیکه پزشکی علاج سرطان را دریابد گوانیکه جراح را از اعمال بی نتیجه خود آسوده میسازد در عین حال از عظمت فنی عملهای جراحی چنگار که همیشه بزرگ و مشکل بوده و چیره دستی و آزمودگی زیاد لازم دارد خواهد کاست.

پایان بخش نخستین